

Ολέθρια επίδραση

Φεντάι. Ο Χιλμή πασάς βηματίζει πάνω κάτω κι οι ξύλινες σανίδες στενάζουν κάτω από το βάρος του. Φυσά, ξεφυσά, φτύνει θυμωμένα λόγια: γιασάκ, Κιουπκιοί, Χρυσόστομος, φεντάι.* Η γλυκιά μυρωδιά μήλου που χαϊδεύει τα ρουθούνια του, από το ναργιλέ που καπνίζει ο γραμματέας του, δεν μπορεί να τον ηρεμήσει. Με βροντερή φωνή τον διατάζει να στρωθεί στη δουλειά. Να πάρει αμέσως μελάνι και χαρτί και να γράψει την επιστολή που θα του υπαγορεύσει:

«Προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη.
Παναγιότατε Δέσποτα...»

Ο Χιλμή πασάς διέκοψε την υπαγόρευση για υποδείξεις:

* Φεντάι: εθελοντής, αυτός που είναι έτοιμος να θυσιαστεί· γιασάκ: απαγορεύεται· Κιουπκιοί: χωριό στις Σέρρες.

«Άσε χώρο για τα τυπικά, ξέρεις εσύ, και γράφε:

Ανακαλέσατε αμέσως το μητροπολίτη Δράμας Χρυσόστομο. Η υπομονή της Υψηλής Πύλης έχει προ πολλού εξαντληθεί. Ο Δράμας εμπλέκεται κατ' εξακολούθηση σε παράνομη δράση με στόχο την ενίσχυση της ελληνορθόδοξης κοινότητας στα σαντζάκια* της μητρόπόλης του. Διαθέτουμε πλέον ατράνταχτα ενοχοποιητικά στοιχεία για τη δράση του και τις διασυνδέσεις του με άτομα επικίνδυνα, όπως ο Ίων Δραγούμης και ο Αθανάσιος Σουλιώτης-Νικολαΐδης. Αναγκαστήκαμε να προβούμε σε κατάσχεση της αλληλογραφίας του. Γνωρίζετε ότι η Υψηλή Πύλη εφαρμόζει κατά γράμμα το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα, το λεγόμενο Μίρτζστεγκ**, και ότι οι ξένοι τοποτηρητές ελέγχουν την εφαρμογή του. Τα δικαιώματα των πιστών της Βουλγαρικής Εξαρχίας και της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας γίνονται απολύτως σεβαστά. Είναι ανεπίτρεπτο να διαταράσσονται ο νόμος και η τάξη. Παρακαλώ να πράξετε τα δέοντα. Ανακαλέσατε αμέσως τον Δράμας, και μάλιστα τοποθετήστε τον σε απομακρυσμένη μητρόπολη της Μικράς Ασίας. Αμέσως.

* Σαντζάκι: Διοικητική περιφέρεια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

** Διμερής συμφωνία Αυστροουγγαρίας και Ρωσίας που υπογράφηκε στην πόλη Μίρτζστεγκ της Αυστρίας στις 3 Οκτωβρίου του 1903. Προέβλεπε μεταρρυθμίσεις για την ειρήνευση της Μακεδονίας, που θα επibάλλονταν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία από τις Μεγάλες Δυνάμεις.

»Και τα λοιπά, συμπλήρωσε τους χαιρετισμούς, σφραγίδες, και γρήγορα, παρακαλώ, η αποστολή».

Ο γραμματέας τελείωσε την επιστολή προς τον πατριάρχη με την ημερομηνία: 14 Μαρτίου 1907. Ύστερα φόρεσε το φέσι του, τυλίχτηκε στη μάλλινη κάπα του και βγήκε να την πάει για δακτυλογράφηση. Η Θεσσαλονίκη ήταν βουτηγμένη σε παχύ στρώμα ομίχλης. Δεν έβλεπε τη μύτη του. Ο μουεζίνης καλούσε τους πιστούς σε προσευχή. Έπρεπε να βιαστεί.

Το Πάτημα του Έλληνα

Η θάλασσα ήταν ήρεμη. Καθρέφτιζε το λόφο της Σταυροπηγής και της Κορακοφωλιάς. Μια πολιτεία ανάποδη στα νερά του Βοσπόρου. Ένα μπαρμπούνι πέρασε δίπλα από το μοναστήρι του Σωτήρος κι ένας ροφός από το Μυλόβλακο, το αυλάκι που γύριζε το μύλο του Στρατή. Κι αν ήσουν γλάρος και ζύγιαζες τα φτερά σου πάνω από τον κόλπο του Κίου, θα έβλεπες στο βυθό τα καρπερά χωράφια, τα σταροχώραφια στου Αϊ-Σιδερά, τα λιόδεντρα στου Αλισσαίου, τις μουριές στις Σίσβες και τα κριθάρια στου Βαινού. Ύστερα θα στεκόσουν πάνω στο βράχο και θα χάζευες τους άντρες να ιδροκοπούν στο αλώνισμα γυρίζοντας τις λοκάνες.* Θα 'θελες να τους σφουγγίσεις το μέτωπο, να τους πάρεις στα φτερά σου να αλαφρώσουν λίγο από το μόχθο. Είναι που αύριο θα περάσει ο δεκατιστής να πληρωθεί κι ο φόρος. Να

* Λοκάνες: Το αλώνισμα δε γινόταν με τα πόδια των ζώων αλλά με τις λοκάνες, χοντρές σανίδες με ανασηκωμένο το μπροστινό τους μέρος κι από κάτω καρφωμένες λεπίδες από τσέρκια βαρελιών.

τον κεράσει, αυτόν τον τελευταίο, την ελιά τη νόστιμη, το ψωμάκι το φρέσκο το ζυμωμένο με μαχλέπι*, να τον γλυκάνεις. Μα δε βαριέσαι. Με το καλό ή με το άγριο, το παίρνουν το μερτικό τους. Μακάρι να 'τανε και κακή η σοδειά, το δέκατο του τίποτα το παίρνανε. Και με τη βία. Ο φοροεισπράκτορας δεν αστειεύεται. Σκληρός άνθρωπος, πάντα θέλει να βγάλει και με το παραπάνω τα λεφτά που πλήρωσε για να εισπράξει τους φόρους. Πού καιρός να ξαποστάσουν λοιπόν. Τους αφήνεις, γλάρε, ν' αλωνίζουν, να λιχνίζουν, να αλέθουν, να ζυμώνουν, να φουρνίζουν, κι όλο και κάποιο ξεροκόμματο θα το πάρει η θάλασσα να σ' το φέρει μεζεδάκι.

Κι ύστερα σεργιανίζεις πάνω από τις πέντε εκκλησιές: της Παντοβασίλισσας, του Αϊ-Γιάννη, του Αϊ-Γιώργη, του Αϊ-Δημήτρη και της Αγίας Επίσκεψης. Οι σταυροί τους αγιάζουνε τα νερά. Κι από δίπλα η ημισέληνος να γυαλίζει στον ήλιο, κι ο τρούλος παρεκεί να σε μπερδεύει – τζαμί, χαμάμ ή εκκλησιά; Φυσά απαλό αεράκι κι ανατριχιάζει το νερό. Μπερδεύονται τα σχήματα. Τρούλοι, σταυροί, ημισέληνοι παίζουνε σαν παιδιά ξετρελαμένα απ' το παιχνίδι. Οι μανάδες τους σέρνουν φωνή δυνατή από το παραθύρι του σπιτιού: «Νικολήρηη», «Δημητρόοοο, γυρίστε σπίτι». Κάνουν αυτά πως δεν ακούνε. Γιατί το γλέντι είναι εκεί έξω. Στο μαζί και όχι στο μόνος.

* Μαχλέπι: Αρωματικό μπαχαρικό από σπόρους αγριοκερασιάς.

Όμορφη που 'ναι η πολιτεία που καθρεφτίζεται σαν φιλάρεσκη γυναίκα στο νερό. Δε χορταίνεις να πετάς σύριζα πάνω από τον καθρέφτη να τη βλέπεις. Φλαπ φλαπ οι φτερούγες σου πάνω από τον ντερέ, το χείμαρρο που χύνεται στη θάλασσα· χοπ χοπ, να τα κοράκια που πετούν πάνω από την Κορακοφωλιά, και σμήνος οι μέλισσες που βουίζουν στη Μελισσόπετρα. Σαν μαχαιριά μέσα στο βράχο είναι η πλαγιά της Μελισσόπετρας. Κανείς δεν τόλμησε να τη βυθομετρήσει. Εσύ όμως έχεις πετάξει ως το τέρμα, στη σκοτεινή και υγρή καρδιά του βράχου. Αγριεύτηκες λιγάκι. Σου αρέσει το φως και ο γαλάζιος ουρανός. Μα είναι ωραίο να σκιάζεσαι για λίγο. Άμα περάσει ο κίνδυνος, νιώθεις δυο φορές ανάλαφρος. Και περήφανος που άντεξες. Γιατί τι αξία έχει η ζωή άμα δε δοκιμάζεσαι στα δύσκολα; Γι' αυτό ξαναγυρνάς στη Μελισσόπετρα και κάθε φορά μένεις όλο και πιο πολύ μέσα στην άγρια σχισμή της. Μετράς, ένα, δύο, τρία, όσο αντέχει η καρδιά σου, που πάει να σπάσει, κι ύστερα ορμάς έξω σαν αστραπή. Μια φορά που άντεξες μέχρι το δεκαοκτώ, στην έξοδο, είδες να χύνεται στη θάλασσα ένα χρυσοκίτρινο αυλάκι από μέλι.

Ευστά περνά τώρα από κοντά σου ένα τρικάρτο. Γερό σκαρί κι όμορφο να το βλέπεις. Έχει βάλει πλώρη για Πόλη, Ρουμανία, Ρωσία, Ελλάδα. Μεταφέρει τα κάπια* με την τριγλιανή ελιά, ξακουστή σ' όλη την Προ-

* Κάπια: Ξύλινοι κάδοι.

ποντίδα για τη νοστιμιά και την ανώτερη ποιότητά της. Ευλογημένη ελιά. Καλό ταξίδι, γνέφεις στο πλήρωμα.

Χάνεται στον ορίζοντα το καράβι, μα έρχεται μια τρικάρτη σαντάλα. Σ' αρέσει να την ακολουθείς, να γυροπετάς ανάμεσα στα τρία κατάρτια της. Είναι, για ψαροκάικο, μεγάλο σκαρί η σαντάλα. Με δεκατέσσερα κουπιά και δεκαοκτώ μέλη πλήρωμα. Μ' αυτήν ψαρεύουν εδώ στην Προποντίδα λαχταριστά μπαρμπούνια, τα τρίγλια, και ψάρια ένα σωρό. Καλές ψαριές. Μα ούτε αυτές γλιτώνουν από το φόρο. Το μίρι είναι η δεκάτη του ψαρά. Ένα δέκατο της συγκομιδής από στεριά και θάλασσα πηγαίνει στο κράτος. Το τούρκικο. Κάτι τέτοια θυμίζουν στους ανθρώπους εδώ πως δεν είναι Ελλάδα η Τρίγλια.

Η Τρίγλια. Αυτό είναι το όνομα της πολιτείας, και σου αρέσει να το ακούς. Όχι επειδή τρίγλια είναι το μπαρμπούνι και τα ψάρια πάντα σου ανοίγουν την όρεξη. Όχι. Είναι που ακούγεται σαν τρίλια, κι ο τόπος εδώ έχει ρυθμό. Όπως στο τραγουδάκι που λένε στα μέρη αυτά:

*Ανάμεσα σε Τρίγλια
Συγή και Μουντανιά
καράβι αρμενίζει
με δεκ'οχτώ πανιά.*

Θάλασσα, βράχος, σπίτια, άνθρωποι που ζούνε μο-

νιασμένοι. Δεν την αλλάζεις την Τρίγλια. Εδώ είναι η πατρίδα σου. Στην Κορακοφωλιά ξαποσταίνεις πάντα από το πέταγμά σου. Παρέα με τους άλλους γλάρους και τα κοράκια. Να μαζεύεστε παρέα τρελή και να πετάτε πάνω από Χρυσοποδιές, Καζίνο, Καμάρες, Σκυλάμπελο, Χωνεμένα Λιβιάδια, Καλά Νερά, κι ύστερα να αιωρείστε πάνω από την Πατουμασιά του Έλληνα. Έτσι το λένε εδώ οι Τριγλινοί το μέρος. Είναι ένα βαθούλωμα στο βράχο, που μοιάζει με πέλημα. Είναι το χνάρι που άφησε ένας αρχαίος Έλληνας. Με το ένα του πόδι πάτησε εδώ και με το άλλο αντίκρυ, στ' ακρωτήριο του κόλπου, στο Αρμουτλί. Άφησε κι εκεί το χνάρι του. Πάτησε γερά κι έσκυψε να δροσιστεί στη θάλασσα, μια ανάσα από τον Καλόλημο. Ας είναι παραμύθια αυτά. Είναι κι αλήθεια. Τον τόπο τον φτιάχνει το βλέμμα αυτών που τον κατοικούν. Κι οι Τριγλινοί τον αγαπάνε τον τόπο τους. Ε, πώς να μη βάλουνε κι έναν αρχαίο να τον πατά;

Αυτά σκέφτεσαι κάνοντας μια βουτιά ν' αρπάξεις ένα αφρόψαρο κι ύστερα αράζεις στο κατάρτι της σαντάλας κι αφήνεις να σε πάει το ψαροκάικο. Τα μάτια σου γελάνε. Είναι όμορφη η ζωή. Γέρνει λιγάκι το κατάρτι. Γέρνει πολύ. Σηκώνεται αέρας. Ο ήλιος σκοτεινιάζει. Μουγκρίζει ο ουρανός. Φουσκώνει η θάλασσα. Ένα κοράκι σχίζει ανήσυχο τον αέρα και κρώζει άγρια, απειλητικά. Τι είναι τούτο; Θυμώνεις με το κοράκι. Ξέρεις από ξαφνικά μπουρίνια. Περνάνε, κι ύστερα καλοσυνεύει πάλι ο καιρός. Τι θέλει το κοράκι και σκορπά

τον τρόμο; Μη δεν είναι και οι Τριγλινοί μαθημένοι από ξαφνικές κακοκαιρίες; Δε σκιάζονται. Σηκώνεσαι και πετάς ολόλευκος μπροστά από το μαυροκόρακα. Η καρδιά σου χτυπάει. Λες και ξέσπασε ένας ακήρυχτος πόλεμος μεταξύ σας. Το κακό και το καλό. Το άσπρο και το μαύρο. Η μόρα αυτή δεν είναι σαν τις άλλες. Θέλεις να απλώσεις τα φτερά σου να προστατεύσεις την Τρίγλια. Σέρνεις φωνή ικετευτική. Μια άλλη φωνή απαντά. Μια γυναικεία κραυγή πόνου και χαράς μαζί. Ικεσίας και ελπίδας.

Η Καλλιόπη Λεμωνίδου λευτερώνεται. Το βρέφος κλαίει και κουνάει τα ποδαράκια του με δύναμη. «Αγόρι, αγόρι, παλίκαρο έκανες πάλι, Καλλιόπη», γελάνε οι γυναίκες. Χαμογελάει κι ο Νικόλαος Καλαφάτης ο άντρας της. Αφήνει για λίγο το λόφο από έγγραφα που μελετά. Έχει δικαστήριο αύριο. Ο Γιώργος ο Καλλιοντζής έχει μπλεξίματα με τον Μπουντούρη, κι άλλος κανείς που να παίζει τους νόμους στα δάχτυλα δεν υπάρχει σ' ολόκληρη την Τρίγλια. Αυτός, ο Νικόλαος Καλαφάτης, ο δημογέροντας που άκουσε πολλές φορές από τα χείλη των συμπατριωτών του τη λέξη «άξιος», λέξη ψήφο στις εκλογές των δημογερόντων, αυτός τους εκπροσωπεί και στα τούρκικα δικαστήρια. Μα ας περιμένουν για λίγο οι συμπατριώτες τους. Ας περιμένει λίγο η υπόθεση του Καλλιοντζή. Γεννιέται το παιδί του.

«Αχ, Παναγιά μου, κάνε να γεννηθεί γερό και τούτο το παιδί μου», προσεύχεται μέσα της η Καλλιόπη.

Και ποια γυναίκα δε φοβάται τι παιδί θα φέρει στον κόσμο. Η Καλλιόπη τα λέει συχνά με τους αγίους. Τις εκκλησίες και τα μοναστήρια της Τρίγλιας τα ξέρει καλά. Τον αϊ-Δημήτρη και τον αϊ-Γιώργη λιγάκι τους φοβάται. Σκοτώνουν το δράκο καβάλα στο άλογο, κι όσο να πεις, δεν έχουν καιρό να ακούσουν τα βάσανά σου. Μα ο άγιος Βασίλειος είναι γλυκός. Τον φαντάζεται να μοιράζει δώρα στα παιδιά, να φτιάχνει σχολεία, να μαθαίνουν τα παιδιά γράμματα σπουδάματα του Θεού τα πράματα, να προκόβει το έθνος. Καλό το αλέτρι και τα δίχτυα του ψαρά, είναι ευλογία να τρυγάς τη γη και τη θάλασσα, αλλά δε φτάνει στη ζωή. Άμα δεν ξέρεις γράμματα, θα είσαι πάντα σκλάβος.

Το βλέπει η Καλλιόπη από τον άντρα της. Όλοι οι Τριγλινοί, Έλληνες οι περισσότεροι, σ' εκείνον έρχονται για να τα βγάλουν πέρα με το νόμο και το κράτος. Καμαρώνει η Καλλιόπη να τον βλέπει να βοηθάει τον κόσμο. Να στήνει γεφύρι να περάσουν το ποτάμι που χωρίζει την εξουσία από τον εξουσιαζόμενο. Κι άμα το κράτος μιλάει άλλη γλώσσα και πιστεύει σ' άλλον Θεό, τα πράγματα είναι ακόμη πιο δύσκολα. Παράπονο δεν έχει βέβαια η Καλλιόπη, ούτε οι Τριγλινοί. Όμορφα και ειρηνικά ζούνε σε τούτη τη γωνιά της Βιθυνίας. Στο Ζέιτινμπαγ, τον ελαιότοπο, όπως τη λένε την Τρίγλια στα τούρκικα. Η Θάλασσα του Μαρμαρά τη μαγεύει. Ένας αρμυρός κρίκος είναι, που ενώνει το Αιγαίο με τη Μαύρη Θάλασσα. Ή μήπως τα χωρίζει; Καμιά φορά,

όταν τη βλέπει να στραφταλίζει στο φως του μεσημεριού, νιώθει πως είναι εκείνος ο αρχαίος Έλληνας, όπως το λέει ο Θρύλος, που πάτησε ανάμεσα στις δύο στεριές για να δροσιστεί σε τούτη τη θάλασσα. Από τη μια μεριά η Ασία, από την άλλη η Ευρώπη.

Την πιάνει τότε ένα σφίξιμο στην καρδιά.

«Άγιε μου Βασίλη, φώτισέ μας να κουμαντάρουμε καλά το πλοίο αυτό, που έχει για πλήρωμα Έλληνες και Τούρκους αντάμα. Μήπως δεν είμαστε ένα;»

Η Μαύρη Θάλασσα φουσκώνει από τα ποτάμια και χύνεται στην Προποντίδα, κι αυτή με τη σειρά της, του Μαρμαρά η Θάλασσα, αδειάζει το φόρτο της στο Αιγαίο.

«Μπορεί να ξεχωρίσεις ποια νερά είναι ποια και ποιος θα τα διαφεντεύει;»

Κι ύστερα τα βάζει με τους άντρες.

«Δουλειές των αντρών είναι τα ξεχωρίσματα ετούτα. Οι γυναίκες είναι αλλιώς».

Και πριν αποσώσει τη φράση που έλεγε στον εαυτό της, ένιωσε ν' αμφιβάλλει. Είναι μόνο των αντρών δουλειές τα ηγεμονιλίκια; Κι αυτούς τους άντρες τους φιλόδοξους ποιος τους μεγαλώνει; Μάνες σαν και του λόγου της. Αναστενάζει τότε η Καλλιόπη και σταυροκοπιέται γιατί άκρη δε βγάζει. Της αρέσει να σκέφτεται τη ζωή, αλλά ώρες ώρες νιώθει πως δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα με τα «βαθιά και τ' ανακατωμένα», όπως λέει. Ας ήταν πιο μορφωμένη, και θα τα κατάφερνε καλύτερα.

Γι' αυτό τα έλεγε συχνά με τον άγιο Βασίλειο, που ήταν δάσκαλος μέγας και φιλόανθρωπος. Μόρφωση και φιλανθρωπία πάνε παρέα, σκεφτόταν η Καλλιόπη. Ή μήπως όχι; Κι εκείνος που δεν είναι χριστιανός μπορεί να είναι φιλόανθρωπος; Να το πάλι το μπέρδεμα. Της έγνεφε τότε ο άγιος να γαληνέψει. Πορεύεται σε καλό δρόμο. Του θύμωνε εκείνη. Γιατί δε μιλάει λοιπόν να τη βοηθήσει; Πόσες φορές δεν ήρθε στην εκκλησία και δεν άναψε κερί στη μνήμη του; Γιατί δεν της στέλνει, έστω, σημάδι; Ας είναι και πολύ σκοτεινό. Θα βρει εκείνη τρόπο να το ορμηνέψει. Θύμωνε κι ο άγιος. «Ο βίος μου είναι η απάντησή μου», της έλεγε. Ντρεπότανε τότε εκείνη για την ανυπομονησία της και την τεμπελιά της. Όλα έτοιμα τα περίμενε. Θα 'θελε να 'χει την υπομονή των σπουδαγμένων. Του άντρα της, ας πούμε. Που είχε διαβάσει τόμους ολόκληρους με τους νόμους και τις εξηγήσεις τους. Νομομαθής με τη βούλα. Έτσι ήθελε να γίνουν τα αγόρια της. Να του μοιάσουν. Κι όλα τα Ελληνόπουλα της Τρίγλιας. Σαν τα 'βλεπε να γυρίζουν από το σχολειό, τα πείραζε:

«Ε, Θοδωρή, έμαθες να διαβάζεις, ή ακόμα;»

Ο Θοδωρής ήταν στην έβδομη τάξη του επτατάξιου και διάβαζε Πλάτωνα από το πρωτότυπο, που λέει ο λόγος.

«Όχι, κυρα-Καλλιόπη, τίποτα ακόμη. Στην ίδια τάξη μ' άφησαν πάλι», την πείραζε κι εκείνος.

Κι όχι ότι ήταν δύσκολο να μείνεις στην ίδια τάξη,

γιατί, για να πάρεις το ενδεικτικό, έπρεπε να περάσεις εξετάσεις προφορικές μπροστά στους δασκάλους αλλά και στο μητροπολίτη και στον κόσμο. Όποιος ήθελε σου έκανε ερωτήσεις. Αλλά ο Θεωδωρής δεν είχε τίποτα να φοβηθεί.

Τους πόνους της γέννας η Καλλιόπη τους ήξερε καλά. Κι όμως πάντα την τελευταία ώρα φοβότανε, όχι για εκείνη, μα για το παιδί. Στο Χρυσόστομο, όμως, σαν να σκιάχτηκε περισσότερο. Ήτανε κι εκείνο το δυνατό κρώξιμο που άκουσε, το ξαφνικό σκοτεινιάσμα της πλάσης, λύγισε κι έταξε το μωρό στην Παναγιά.

Εκείνη την ημέρα του 1867 που γεννήθηκε ο Χρυσόστομος στην Τρίγλια Βιθυνίας, κάπου πολύ μακριά, στην Κολούμπια της Αμερικής, μια παρέα Αφροαμερικανών πετάνε τα καπέλα τους στον αέρα ζητωκραυγάζοντας «Νίκη! Νίκη!» Μόλις έμαθαν την αναγνώριση του δικαιώματός τους να ψηφίζουν στη χώρα όπου ζούνε και εργάζονται.

Στην ίδια χώρα, τα παιδιά της σιωπής χαμογελούν. Ανοίγει το πρώτο σχολείο για κωφάλαλους. Τα μαθήματα διδάσκονται στη νοηματική. Στη Σουηδία ο κύριος Αλφρεντ Νόμπελ τρίβει τα χέρια του ευχαριστημένος. Ο δυναμίτης, δική του εφεύρεση, αναγνωρίστηκε ως δική του πατέντα.

Στη Βιέννη μια ολόχρυση κορόνα προσγειώνεται στο κεφάλι του αυτοκράτορα Φραγκίσκου Ιωσήφ, πρώ-

του ηγεμόνα της νεογέννητης Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας.

Στη Ρώμη εισέρχεται θριαμβευτής ο στρατηγός Γκαριμπάλντι με τα στρατεύματά του, που πολέμησαν για την ενωμένη Ιταλία.

Στην Πρωσία, αναστάτωση και σούσουρο μεγάλο. Φτάνει στα βιβλιοπωλεία ολόφρεσκος από το τυπογραφείο ο πρώτος τόμος του Κεφαλαίου του Μαρξ.

Στη Νότια Αφρική πολλά ζευγάρια μάτια γουρλώνουν από χαρά και ελπίδα για πλούτη. Ανακαλύπτουν τα αδαμαντωρυχεία της χώρας.

Στη Νέα Ορλεάνη θρηνούν τρεις χιλιάδες ανθρώπους που πέθαναν από την επιδημία του κίτρινου πυρετού.

Στη Βαμβέργη της Βαυαρίας ο πρώτος βασιλιάς των Ελλήνων, ο Όθωνας, αφήνει την τελευταία του πνοή. Το πρώην βασίλειό του περιλαμβάνει τώρα την Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα, την Εύβοια, τις Κυκλάδες και τα Ιόνια. Τα σύνορα αυτά μοιάζουν ακόμα να το στενεύουν. Η Κρήτη, η Θεσσαλία, η Μακεδονία, η Θράκη, τα Δωδεκάνησα, τα νησιά του Βόρειου Αιγαίου είναι εκτός. Και μόνο αυτά;

Στην Κρήτη τα όπλα ακόμη καπνίζουν. Πέντε μάστορες παλεύουν να φτιάξουν πάλι τη Μονή στο Αρκάδι. Στα ερείπιά της ηχεί ακόμη το «Ένωση ή Θάνατος» των επαναστατημένων Κρητικών. Η Ευρώπη ολόκληρη μιλά για το ολοκαύτωμα της Μονής. Στην Αθήνα, στο παλάτι, αντηχούν τραγούδια του γά-

μου. Ο βασιλιάς της Ελλάδας Γεώργιος νυμφεύεται τη δούκισσα της Ρωσίας Όλγα.

Η Βουλγαρία, καζάνι που βράζει, βάζει πλώρη για τα δικά της μεγάλα όνειρα για ένα μεγάλο ανεξάρτητο κράτος.

Αυτά όμως θα τα έβλεπες αν ήσουν γλάρος και πετούσες πάνω από τον κόσμο. Για την Καλλιόπη, που τώρα χαϊδεύει ήρεμη το κεφαλάκι του μωρού της, ο κόσμος όλος είναι τα μάτια του Χρυσόστομου.